

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Adaptace žáků první třídy základních škol

Bakalářská práce

Autor: Veronika Veselá

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci
v etopedických zařízeních

Vedoucí práce: Mgr. Lea Šulcová

Oponent práce: prof. PhDr. Kraus Blahoslav, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor: Veronika Veselá

Studium: P18K0314

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: **Adaptace žáků první třídy základních škol**

Název bakalářské práce Adaptation of pupils in primary school
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Ve své práci se zaměřuji na adaptaci žáků v první třídě základní školy pohledem rodičů a pedagogů. V teoretické části popisují osobnost dítěte předškolního a mladšího školního věku. Dále popisují proces adaptace na školní prostředí a význam rodiny při tomto dění. Praktická část popisuje výsledky kvantitativního výzkumu, který je tvořen dotazníky, které byly předloženy rodičům a pedagogům.

Chrástka M., Metody pedagogického výzkumu : základy kvantitativního výzkumu. Praha : Grada Publishing, 2007

Jáva V., Úvod do pedagogiky. Brno: Paido, 1995

Kropáčková J., Budeme mít prvňáčka : pro rodiče dětí od 5 let . Praha : Portál, 2008

Matějček Z., Praxe dětského psychologického poradenství. Praha : Portál, 2011

Vágnerová M., Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy. Praha : Karolinum, 2001

Verecká N., Jak pomáhat dětem při vstupu do školky. Je Vaše dítě zralé pro školu? A vy? Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Lea Šulcová

Oponent: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou závěrečnou práci *Adaptace žáků první třídy základních škol* vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu. Tímto děkuji vedoucí bakalářské práce za velmi cenné připomínky, které mi pomáhaly po celou dobu psaní bakalářské práce.

V Hradci Králové dne 10. 6. 2021

Anotace

VESELÁ, Veronika. Adaptace žáků první třídy základních škol. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. Počet stran 47. Bakalářská závěrečná práce.

Bakalářská práce se zabývá problematikou adaptace dítěte do vzdělávacího systému a neúspěšností navozování vztahů v kolektivu. V teoretické části nalézáme informace o osobnosti dítěte. Dále zde najdeme pojem adaptace a rodina, která má napomáhat v přizpůsobování na školní prostředí. V praktické části najdeme výsledky kvantitativního výzkumu, který je tvořen dotazníky od rodičů. Zkoumaným vzorkem jsou jedinci, kteří navštěvují první třídy základních škol. Záměrně výzkumné šetření probíhá s rodiči zkoumaného vzorku.

Klíčová slova: škola, adaptace, rodina, dítě, školní prostředí, vzdělávání, první třída, základní škola

Annotation

VESELÁ, Veronika. Adaptation of pupils in primary school. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. Number of pages 47. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis debates of integrating a child into school system and problems connected with establishing a relationship in the team. In the teoretici part I have described child personality, process of adaptation and family, which is to help in adation for school environment. The practical part describes the results of quantitative researsch which is based on questionnaire by parents. The examined sample are individuals who attend first class. As I Belize that the influence of parents examined sample.

Keywords: school, adaptation, family, child, schoolenvironment, education, firstclass, primaryschool

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 10. 6. 2021

Podpis studenta:

OBSAH

ÚVOD	9
1 OSOBNOST DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO A MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	10
1.1 Dítě předškolního věku.....	10
1.1.1 Tělesný vývoj	10
1.2 Dítě mladšího školního věku	12
2 VSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY	14
2.1 Školní připravenost a školní zralost.....	14
2.2 Nepřipravenost a nezralost na školu.....	16
2.3 Předčasné zahájení povinné školní docházky.....	17
3 ADAPTACE DÍTĚTE NA ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ	19
3.1 Problémy v procesu adaptace	19
3.1.1 Příčiny adaptačních potíží	20
3.1.1 Důsledky adaptačních potíží	21
4 VÝZNAM RODINY A ŠKOLY PŘI ADAPTACI DÍTĚTE NA ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ	
23	
4.1 Škola	23
4.1.1 Mateřská škola.....	23
4.1.2 Základní škola	24
4.1.3 Učitel a jeho působení	25
4.2 Rodina.....	25
4.3 Formy spolupráce	26
4.3.1 Písemné sdělení rodičům.....	26
4.3.2 Rada školy	26
4.3.3 Třídní schůzky	26
4.3.4 Účast rodičů ve výuce	27

5	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ RESPONDENTŮ, JEJÍŽ DÍTĚ NAVŠTĚVUJE PRVNÍ TŘÍDU ZÁKLADNÍ ŠKOLY	28
5.1	Výzkumný cíl	28
5.2	Metodologie.....	28
5.3	Popis výzkumného souboru.....	29
5.4	Vyhodnocení dotazníkového šetření	29
	ZÁVĚR.....	41
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	42
	PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK PRO RODIČE	44
	SEZNAM GRAFŮ	47

ÚVOD

Zvolené téma bakalářské práce se nazývá adaptace žáků první třídy základních škol. Pro tuto problematiku jsem se rozhodla na základě toho, že působím na škole, na prvním stupni, a tedy mám možnost sledovat proces přizpůsobování se na školní prostředí na vlastní oči. Nástup dítěte do školy považujeme za přirozený vývoj v procesu socializace jedince. Škola doplňuje působení rodiny, s tím rozdílem, že především rozšiřuje znalosti. Přizpůsobení dětí na povinnou školní docházku není vždy jednoduché. Proto jsem se rozhodla v závěrečné práci zjistit, jaký pohled mají na adaptaci rodiče. Chtěla jsem také zjistit, jestli i oni sami pomáhají dětem v tomto procesu. Pro děti je vstup do školy novým a zároveň zátěžovým bodem života. Žák má najednou povinnosti. Povinnosti týkající se splnění školní docházky jako také samotné. Důležitou ale i náročnou částí je rozvoj dítěte po stránce sociální. Jako příklad můžeme uvést například rozvoj komunikace, vznik sociálních vztahů.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretickou a praktickou. V první kapitole se zaměřuji na téma osobnosti dítěte předškolního a mladšího školního věku. Chci upozornit především na rozdíly a dovednosti daného věku. Další kapitola zahrnuje školní zralost a adaptaci. Upozorňuje na situace a problémy s adaptací, které mohou vést například k odkladu školní docházky. Zaobírá se pojmem adaptace a následný význam ve školním prostředí. Třetí kapitolou, a zároveň poslední teoretické částí, je vliv spolupráce rodiny a školy. Praktická část zahrnuje cíl výzkumu, vzorek a metody výzkumu. Celkem jsem navštívila 4 první třídy. U výzkumů si kladu za cíl mít nejméně 100 dotazovaných jedinců.

Cílem této práce je tedy zjistit, jak probíhá adaptace u žáků, kteří navštěvují první třídy základních škol. Práce má poukázat na připravenost jedinců a zvládnání nových zkušeností. V práci si kladu za cíl také zjištění problémů v procesu adaptace. Na zjištění této otázky budu využívat dotazníkové šetření, které bude rozdáno rodičům, jejichž děti zahájily povinnou školní docházku. Cíleně se zaměřuji na již dospělou populaci, jelikož se ptám na proces adaptace u malých dětí. Získané výsledky rozpracovávám otázku po otázce. V návaznosti na získané informace dále popisuji, zda se problém s adaptací vyskytuje či nikoli. Při vyhodnocování jsem se opírala o odbornou literaturu, kterou jsem použila také v teoretické části bakalářské práce.

1 OSOBNOST DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO A MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Osobnost člověka se utváří již v dětství v procesu, který nazýváme socializace. Struktura osobnosti se formuje v prvních letech života. Uvádíme prvních pět let. Na osobnost působí podmínky a faktory jak vnější tak i vnitřní. Mezi vnitřní faktory řadíme biologické dispozice a celkově to, co člověk nemůže ovlivnit. Jsou to faktory vrozené. Druhé, vnější faktory můžeme popsat jako společenské a přírodní prostředí. Do této skupiny řadíme především výchovu, která má hlavní a rozhodující vliv na rozvoj osobnosti. Díky učení se rozvíjí složky osobnosti. To vše nám umožňuje osobu začlenit do společnosti a adaptovat na prostředí (Vízdal, 2009).

1.1 Dítě předškolního věku

Předškolní věk je období dítěte od 3 do 7 let. Obvykle je toto období zahájeno nástupem do mateřské školky a ukončeno nástupem do školy základní. Jedná se o období, které je charakterizováno spoustou změn a to především z oblasti sociálního, psychického i motorického vývoje. Jinak řečeno můžeme hovořit o fázi, kdy je dítě připravováno na život ve společnosti. Velice důležitým prostředím, jedním z nejdůležitějších, je pro dítě prostředí rodiny, která plní spoustu funkcí. Rodina právě společně s mateřskou školkou společně ovlivňují dítě jak po psychické tak i po duševní stránce dítěte (Vágnerová, 2005).

„Vývojová psychologie usiluje o popis a vysvětlení vývoje dítěte, ale sama o sobě nedává žádné předpisy, pokyny či rady, jak by rodiče nebo ostatní vychovatelé měli tento vývoj vést a vhodně podporovat, tedy jak by měli dítě vychovávat.“ (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 261)

1.1.1 Tělesný vývoj

V předškolním věku jsou zdokonalovány pohyby, které můžeme nazvat jako základní. Jsou to pohyby, které se dítě naučilo v předchozích etapách života. V tomto období má dítě většinou hodně pohybu a to poukazuje na znak, že děti v tomto období jsou většinou štíhlejší postavy.

Mezi základní druhy motoriky patří hrubá a jemná motorika, motorika očních pohybů a i jiné. Všechny oblasti a části postupně zdokonalujeme jak při řízené činnosti, tak i nezávisle na aktivitě, po celý den. Dítě musí mít k rozvoji spoustu podnětů, které ho nutí

reagovat a vnímat ale také musí mít určitou podporu rozvoje. U motoriky je důležité propojovat aktivity. Propojujeme například koordinaci ruky a oka či ruky a mluvidel. Z hrubé motoriky můžeme jako příklad uvést chůzi, kterou se děti naučili už před vstupem do mateřské školy. Chůze je téměř dokonalá. Více se objevují aktivity a činnosti jako je běh, hod, lezení. Dítě zkouší, co zvládne. Toto období je vhodné pro zařazování aktivit, které jsou složitější, jako je například jízda na kole, jízda na lyžích či například plavání. Je důležité dítě nepřetěžovat ale ani nepodceňovat. Pohyb je u dětí velmi důležitou složkou života.

„Je třeba se především dostatečně hýbat a střídat nejrůznější aktivity.“ (Kutálková 2014, s. 26)

V oblasti jemné motoriky se zaměřujeme na obratnost prstů a ruky. Nabízíme stavebnice, puzzle či korálky. Při sledování dítěte u určité aktivity můžeme zjistit také laterální. Tento jev je vidět u samoobslužných aktivit.

Mezi kognitivní činnosti můžeme zařadit například představivost, paměť, řeč či vnímání času. Můžeme zde také najít sluchové a zrakové vnímání. U dítěte předškolního věku se paměť začíná zdokonalovat. Jedinec má pouze paměť krátkodobou. Dítě se dívá na okolí najednou jinými očima. Začíná se rozvíjet zrakové či sluchové vnímání. Musíme však vše procvičovat, abychom dosáhli lepší úrovně vnímání. Je zde důležitá snaha zaujmout, aby dítě lépe drželo pozornost.

Piaget (2014) rozlišuje dva typy paměti. První typ, kdy dítě rozeznává věc, se kterou se již setkal a nějakým způsobem věc poznává. Tento typ rozlišujeme již v prvních letech života. Druhým typem je vybavování, které je spojováno s mluvou. Řeč je důležitou součástí vývoje dítěte. Slouží k dorozumívání, k vyjádření postoje. Je spojena s myšlením, s vnímáním a i s pohybem. Během vývoje řeči sledujeme kvalitu mluvy. V předškolním věku často sledujeme a nacházíme nedostatky ve výslovnosti. Když časem chyba nezmizí, nastupuje logoped.

Sociální oblast charakterizujeme jako období změn. Dítě často přemýšlí nereálně, ale i přes to, je to pro dítě zdroj sebejistoty a fungování. Dítě uplatňuje fantazii a potřeby. Dítě tohoto věku má veliké sklony k tomu, se vychloubat. Dítě bývá aktivní, rádo zkouší nové věci a je pro ně velice důležité hodnocení ostatních osob, které v jeho životě hrají určitou roli. Rodiče jsou dítěti vzorem a právě i socializace probíhá především v prostředí rodiny. Rodiče předávají dítěti vzorce, kterými se učí řídit. Navozuje nové kontakty ve skupině vrstevníků a v této skupině se také učí pomoc či soupeření (Vágnerová, 2005).

Velkým a důležitým bodem v této době jsou hry. Dítě se díky nim rozvíjí ve velkém množství oblastí. Hry bývají koncipovány s důrazem na postřeh, kreativitu či odpočinek (Allen, Marotz, 2005).

Typické znaky podle Vágnerové (2005):

Děti často zkreslují vlastnosti v reálném světě podle svojí fantazie. Dítě nechápe, proč by se měl život posuzovat z různých hledisek. Egocentrismus mu udává, že lpí na jednom subjektivním názoru a nepřijímá jiné. Předškolní děti nedokážou vzít v potaz více aspektů.

1.2 Dítě mladšího školního věku

Dítě mladšího školního věku je dítě mezi 6. – 9. Rokem života, kdy probíhá vysoká míra adaptace na školní prostředí (Vágnerová, 2005). Toto období můžeme nazvat jako raný školní věk. V tomto období je na nejvyšší úrovni rozvoj kognitivních funkcí. Je to období, pro které je charakteristické plno změn. Změny můžeme hledat v oblasti sociální sféry, vývojových změn (Matějček, 1996).

Toto období je pro jedince velice významným. Jedná se o fázi života, kdy děti dosahují duševního vývoje. Musí být schopni začlenit se do procesu školní adaptace. Dítě by mělo používat myšlenkové operace, mělo by rozlišovat rozdíly. Mělo by propojovat a využívat myšlenkové pochody. Dítě by mělo chápat složitější jevy. Ve škole se dítě setkává s jiným způsobem myšlení, než na které bylo zvyklé doposud. Myšlení se postupně rozvíjí a zdokonaluje. Jedná se o cílevědomý proces. Velký vliv na tento proces má učitelka/učitel, který dítě vede k novým poznatkům a k novým informacím. Dítě motivuje k tomu přemýšlet a poznávat. Souvislosti jsou pro ně jednodušší na pochopení s názorností. Ve srovnání s předškolním věkem má dítě více zkušeností a poznatků. Chápání je komplexnější a objektivnější (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Dítěti se mnohem více začíná vyvíjet i sluchové či zrakové vnímání. Je zde důležité upoutání jejich pozornosti. Pokud pozornost není dostatečná, žák si nezapamatuje tolik na rozdíl od toho, kdy se učitel snaží o zajímavé a poutavé prezentování učiva. Děti si zde budují přátelské vazby, které je budou doprovázet dlouhou dobu. Děti v tomto věku mají zájem o to, mít veliké množství kamarádů. Mezi vrstevníky a přáteli získávají veliké množství nových informací, zkušeností. Vidíme zde první pokusy o tvoření party. Pokud chce dítě do party, musí respektovat pravidla, které si stanoví. Vztahy mezi vrstevníky prochází změnou. Dříve

nebrali ohledy na pohlaví a zájmy a hráli si se všemi. Teď tomu tak ovšem není. Dítě si vybírá kamarády mezi stejným pohlavím (Kutálková, 2000).

Fyzická zdatnost je pro dítě méně důležitá, ale přesto už hraje určitou roli. Dítě se musí prosazovat při sportovních aktivitách při tělocviku, musí ukázat, že není slabý. Drobnější děti mohou být častěji nemocné, tudíž více zameškají, musejí více dohánět a nepobývají tolik v kolektivu a tak do něj hůře zapadají. Jemná motorika se také neustále vyvíjí a zlepšuje. Dítě by mělo být schopné umět vystříhovat, kreslit a malovat, přičemž by kresba měla být propracovanější a preciznější. Důležitý je úchop tužky. Vývoj lateralizace je ukončena. Dítě je pravák nebo levák (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Paměť je důležitou složkou, kterou je nutno neustále procvičovat. Dítě by mělo být schopné si zapamatovat básničku či vyprávět, co vidělo. S tím souvisí i rozvoj řeči a umění se vyjadřovat. Dítě by mělo umět komunikovat a umět správně používat slova. Vady řeči by měly být sledovány logopedem.

První kapitola pojednává o osobnosti dítěte předškolního a mladšího školního věku. Jsou zde popsány schopnosti kognitivní ale i fyzické. V kapitole je stručně popsáno, jak děti v různé oblasti vnímají a zvládají předpoklady. Mimo jiné je zde důležitým bodem popsání změn, které probíhají v jednotlivých obdobích.

2 VSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY

Jelikož se v bakalářské práci zaměřuji především na období, kdy dítě vstupuje do školy, můžeme toto období pojmenovat dle Matějčka (1986) jako mladší školní věk.

Každá fáze období školy má svoje typické znaky, které se odlišují charakterem. Pro toto období jsou typické pojmy školní zralost a školní připravenost. Pro tyto pojmy existuje mnoho pojetí.

Vágnerová (2001) říká, že se pojmy často překrývají, doplňují anebo jsou úplně oddělovány. Školský zákon říká, že školní zralost a připravenost jsou dva ukazatelé, podle kterých posuzujeme, zda je dítě připraveno na vstup do školy v řádném termínu či nikoliv (Školský zákon č. 561/2004Sb.). Pojmy se také ale velice často zaměňují.

2.1 Školní připravenost a školní zralost

Školní připravenost je dle Vágnerové (2001) pojem, který je závislý na učení a také na prostředí. Pojem vysvětluje jako souhrn podmínek a předpokladů, které jsou nezbytně nutné pro zvládnutí školní docházky. Defínuje ji jako schopnost dítěte. Schopnost adekvátně jednat, chovat se a rozlišovat role. Je to ale také motivace zvládat školní práci.

Připravenost je považována za aktuální stav osobnosti, kdy se rozvíjí v závislosti na vnitřních a vnějších podmínkách (Kropáčková, 2008). Pojem připravenosti na školu můžeme rozdělovat na vnější a vnitřní. Vnější připravenost můžeme vysvětlit jako zájem dítěte. Musíme brát ohledy na to, že je každé dítě jiné. Některé děti vše zvládají bez problémů, jiné potřebují více podpory a pomoci. Některé berou učení jako zábavu a lehkou aktivitu a jiní naopak. Do vnitřní připravenosti řadíme rozumové schopnosti, sociální vztahy a vlastnosti, které jsou potřeba na přizpůsobení dítěte se na nové podmínky (Monatová, 2020).

„Pojem školní zralost je tedy charakterizován spíše biologickým zráním organismu, školní připravenost je ovlivněna výchovou, učením a působením vlivů sociálního prostředí“ (Jucovičová, Žáčková, 2014, s. 25).

Fyzický a psychický vývoj u školní zralosti není zcela paralelní. Fyzická kondice dítěte hraje značnou roli při zahájení školní docházky. Dítě lépe snáší únavu a tělesnou zátěž, která je na něj kladena školním vyučováním, a zároveň vykazuje lepší odolnost proti únavě a onemocněním. Úroveň fyzické zralosti posuzuje lékař, pediatr, při pravidelných lékařských prohlídkách, konkrétně na počátku předškolního věku ve třech letech a ke konci věku

předškolního, v pěti letech. Další prohlídka následuje v sedmi – na počátku mladšího školního věku.

Úroveň vyspělosti kognitivních funkcí

Pro zvládnutí trivie je podstatná dostatečná úroveň rozumových schopností. U dětí, které mají neuspokojivou kognitivní schopnost je obvykle doporučován odklad a zároveň by jim měla být poskytnuta zvýšená péče. U dětí, které mají nezralou pouze jednu z oblastí, je zásadní motivace, která podporuje a rozvíjí. U jedinců mimořádně nadaných je možné zahájení školní docházky před dovršením šesti let. Školní zralost ovlivňuje biologické dospívání organismu. Chápeme tím připravenost dítěte, která mu umožňuje vstup do školy a umožňuje přijetí. Pojem lze vymezit jako dosažení stupně vývoje, aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit vzdělávacího procesu. *„V pedagogicko-psychologickém pojetí znamená školní zralost stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Toto pojetí vychází z teorií vývojové psychologie, které vysvětlují, jak dítě dozrává ve své centrální nervové soustavě, ve svých mentálních schopnostech, vnímání, pozornosti, řečových a komunikačních dovednostech“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 243).

Uvádíme zralosti, které jsou nutné pro vstup do školy. Je to zralost citová a sociální, která je založena na kontrole citových a emočních projevů. Také je založena na sebekontrolě a souvisí také se soustředěním. Další zralostí, která je potřebná pro nástup do školy je zralost tělesná, kterou posoudí lékař. Posoudí, zdali je dítě připraveno na vstup do školy. Můžeme provádět také Jiráskův test školní zralosti. Tento test patří k nejznámějším a nejužívanějším testům školní zralosti. Česká napodobenina Kernova testu, kterou vypracoval Jirásek – orientační test školní zralosti. Test obsahuje tři úkoly. Kresba mužské postavy, napodobení psacího písma a obkreslení skupiny bodů. K hodnocení se používá pětibodová klasifikační stupnice (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2009). Všechny tři úkoly orientačního grafického testu školní zralosti zjišťují stupeň vyspělosti jemné motoriky a schopnost koordinace. Provedení všech tří úkolů zabere přibližně 20 minut. Děti mohou být vyšetřovány ve skupinkách v počtu od pěti do deseti. Značnou výhodou posouzení školní zralosti tímto testem je to, že zhotovení je rychlé a velice dobře časově únosné.

Učitelé na základních školách vědí, že je pro děti zápis do první třídy důležitým krokem. Je důležité vytvořit příjemnou atmosféru, aby se žáci cítili dobře. Kropáčková (2008) také uvádí, že smysl zápisu do první třídy není zkoumání dovedností a znalostí, ale je důležité žákovo bližší poznání. Největší prioritou je posoudit, zda je žák na nástup do školy připravený. Posuzuje se vývojový stupeň, který pokládáme za ukazatel možného nástupu. Realizace

zápisu je prováděna různě na jiných školách. Některé školy zápis provádí zábavnou formou a jiné základní školy upřednostňují zápis formou rozhovoru doplněný jednoduchými činnostmi, kterými se dá rozpoznat připravenost na zahájení školní docházky.

Pro úspěšný vstup do školy a zvládnání nároků je nutné dítě učit dovednostem, především sociálním ale také pracovním návykům. Je hlavní dítě naučit, aby se postaralo samo o sebe. Důležitá je tedy oblast sebeobsluhy. Za další velice významnou dovednost, kterou považujeme za velice důležitou sociální dovednost je společenské chování. Dítě musí mít základy společenských návyků. Žák by měl také ovládat svoje emoce. Z oblasti společenských návyků na první místo řadíme pozdrav. Dítě by mělo umět pozdravit ale také poprosit a poděkovat. Dítě si musí postupně společenské normy osvojovat a zvykat si na ně. Dalším důležitým ukazatelem zaznamenáváme nevykřikování a naučit se přijímat autority. Dítě se učí naslouchat druhým. V oblasti sebeobsluhy vnímáme jako důležitou schopnost oblékání, zavazování si tkaniček a obouvání se. Schopnost udržet si pořádek, poznat svoje věci a udržet si systém. Na začátku školní docházky musí dítě ovládat samostatnost v běžných situacích. Mimo pracovní návyky se dítě musí soustředit na povinnosti, které jsou mu školou zadány. S tím úzce souvisí i nový denní režim, který se s nástupem do školy razantně mění. Neméně důležitou dovedností z oblasti je sociální chování. Není přijímáno neadekvátní chování. Dítě se musí postupně naučit. Musí ovlivnit svoje emoce a to zejména ty negativní. Sklony ke vzteku a agresi se musí anulovat (Jucovičová, Žáčková, 2014).

2.2 Nepřipravenost a nezralost na školu

Doba, kdy děti nastupují do školy, nebyla určena jen tak náhodou. Ve věku, kdy děti nastupují do školy, dochází k mnoha změnám, které jsou podmíněny právě zráním a učením. Je to období šestého až sedmého věku života. Nezralost a nepřipravenost na školní prostředí vychází z požadavků, které dítě nedokáže splnit. Má podprůměrné výsledky a ty se mohou nacházet ve více sférách, které jsou typické a zásadní pro určení školní zralosti a připravenosti. Vstup do školy představuje obrovskou zátěž. Některé děti nemají předpoklady pro úspěšná začátek povinné školní docházky. Takové děti to mají složitější ve všech směrech. Špatně se začleňují anebo si špatně zvykají na samotnou školu. Problémy, které vznikají, mohou negativně působit na dítě samotné, především na vývoj psychický (Spáčilová, 2009).

Rozdělení projevů školní nepřipravenosti a školní zralosti podle Otty Čačka (2000) rozdělujeme na parciální a globální. Do parciálních projevů můžeme zařadit špatně rozvinutou paměť. Dále například počítání, psaní či čtení a do druhé skupiny řadíme projevy, jako je například neklid či unavenost.

Při rozhodování o zahájení školní docházky je nutné řídit se krom kritérií a pouček také citem a na základě zkušeností. Je třeba zohledňovat aktuální životní situaci dítěte a rodiny. Některé nezralé děti, které nejsou připraveny na zahájení školní docházky, potřebují pouze čas na přirozené dopracování se správným směrem. Je jim třeba poskytnout podporu v oblastech oslabených (Bednářová, Šmardová, 2010).

Jednou z možností řešení nepřipravenosti na školu je odklad povinné školní docházky. Podmínky, které můžeme uvést vedoucí k odložení povinné školní docházky, upravuje školský zákon. V případě, že nastane nutnost odložit docházku, je zde nutnost mít doporučení od školského zařízení. Nejčastěji tímto zařízením rozumíme pedagogicko-psychologickou poradnu a dále doporučení lékaře. Dále se vyplňuje žádost o odklad a právě ředitel či ředitelka školy na základě těchto dokumentů jedná o žádosti. Žádost musí být odůvodněná, nelze ji zneužívat za účelem, aby dítě šlo o rok později do školy se svými kamarády. Konečné rozhodnutí vedení školy dostávají rodiče písemnou formou (Jucovičová, Žáčková, 2014).

U kterých dětí je vhodné zvažovat odklad školní docházky?

- Děti zdravotně oslabené
- Děti nezralé v oblasti emocionálně-sociální
- Děti nezralé v oblasti práceschopnosti

Vágnerová (2001) uvádí, že statistiky poukazují na to, že častější udělování odkladu povinné školní docházky náleží chlapcům. Poukazuje především na jejich hravost, neschopnost udržet pozornost a na emoční nevyrovnanost.

2.3 Předčasné zahájení povinné školní docházky

Povinnou školní docházku může zahájit i žák, které dovrší šestého roku od devátého měsíce kalendářního roku do června příslušného školního roku. Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění.) říká: „*Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku,*

může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou pro přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce.“

Základní škola, by tedy měla především na začátku školní docházky brát v potaz přirozené vzdělávací výkony a rozdíly, jejich specifika věku, podporovat je a umožňovat přiměřený osobní rozvoj v rámci možností a schopností dítěte.

V kapitole číslo dvě je probírána připravenost či nepřipravenost na školu. Jsou zde zmíněny a vysvětleny pojmy jako školní zralost a školní připravenost, dále také nepřipravenost a nezralost. Jsou zde zmíněny také změny, které nastávají se zahájením povinné školní docházky. Kapitola nám také popisuje možnost, kdy dítě může předčasně zahájit školní docházku a jaké jsou podmínky pro úspěšné zahájení.

3 ADAPTACE DÍTĚTE NA ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

Obecně tento pojem můžeme nazvat jako proces, přizpůsobení se něčemu či někomu. Proces, který nazýváme jako adaptace dítěte na školní prostředí je spojená se socializací jedince. Samotný proces adaptace ve škole je velice ovlivněn výchovou, která probíhala a probíhá v rodině. Jako příklad můžeme uvést to, jak se dítě chová a jaké má dovednosti či zvyky. Adaptace je dána školní zralostí dítěte. Jedinec se může přizpůsobit buď pozitivně, neboli asimilace a druhou možností je negativní přizpůsobení neboli akomodace.

Podle Vágnerové (2001) je adaptace na školu proces, kdy se dítě přizpůsobuje školnímu prostředí a to jak pravidlům, která jsou ve škole pevně dána tak i samotnému chodu školy. Nastává řád, který je daný a který musí dítě dodržovat při každodenních činnostech. Dítě si zvyká na nové věci, na nové prostředí a na nové lidi. Musí se naučit plnit úkoly a zvládat nástrahy, které mu školní docházka přináší. Má za úkol se naučit přijímat autority, v tomto případě pan učitel či paní učitelka. Učí se také samostatnosti a tomu, najít si přátele. V tomto procesu je důležité působení rodiny, které by mělo žáka podporovat a věnovat mu maximální pozornost. Když je zde souhra rodiny a školy, dítě se do školy těší a má motivaci získávat lepší výsledky. Proces adaptace je také rozvíjený v zařízení, které spadá pod školu. Je to školní družina. Mnoho dětí navštěvuje školní družinu nebo alespoň má tu možnost. Děti z prvního ročníku se zde setkávají s ostatními, ale staršími dětmi a zkouší navazovat nové sociální kontakty. V družině se děti učí rozvíjet umění spolupracovat, což využívají při nejrůznějších aktivitách a hrách. Na každé dítě se musí nahlížet jinak. Někdo je společenský a někdo právě naopak. Jeden navozuje sociální kontakty a druhý je stydlivý. Každého bereme tak, jaký je.

V psychologii můžeme adaptaci rozdělit na adaptaci jako přizpůsobování osobnosti nebo bereme adaptaci jako proces fyziologický. První druh nám pojednává o tom, že jedinec se adaptuje na měnící se prostředí. Adaptaci jako fyziologický proces můžeme popsat tak, že je to změna způsobená delším působením podnětu. Jedinec si na něco zvykne (Míček, 1986).

3.1 Problémy v procesu adaptace

Přizpůsobování se novým věcem, může být pro jedince velice zátěžové a problémové. Je to velice náročný proces, který s sebou nese problémy, které se mohou projevit. Děti špatně přijímají strach z neúspěchu. Problémy se mohou projevit jak v psychické tak i fyzické

rovině. Žáci si musí rychle zvykat na spoustu věcí, které jsou pro ně nové. Musí se naučit soustu věci a spoustu si jich pamatovat. Děti, které mají opožděný vývoj, jsou ohroženy neúspěchem. Právě tato neúspěšnost je příčinou mnohých problémů. Jsou to například poruchy chování a učení.

Poruchy v procesu adaptace můžeme označit jako maladaptaci. Tyto poruchy nemůžeme brát jako problém, musíme je brát jako signál, který nám ukazuje, že musí nastat změna. Pokud má dítě problém, měl by varovný signál vidět rodič. Rodič by měl vnímat to, že dítě nechce vstávat do školy, neplní si své úkoly, školu má v nepořádku. Učitel si všímá znaků, jako je vyrušování v hodině, nepřipravenost na vyučování či odpor k výuce. Prvňáček je nejistý, má strach, zhoršuje se kvalita splněných úkolů, žák nedokončuje činnosti, nebo nepřiměřeně reaguje vůči sobě či okolí. Toto jsou projevy, které můžeme nazvat jako poruchy adaptačního procesu, které jsou varovné (Řezáč, 1998).

3.1.1 Příčiny adaptačních potíží

Neúspěšnost u dětí může být příčinou adaptačních potíží.

ADHD

Hyperkinetická porucha pozornosti s hyperaktivitou. Patří mezi neurovývojové poruchy. Tato nemoc se projevuje již od raného dětství, nejvíce však ve školním věku. Děti s touto poruchou mají v oblasti kognitivní velice dobré znalosti a výsledky ale motorická činnosti už je na horší úrovni. Dítě má veliký deficit pozornosti. Krátké intervaly zaměřené na jednu věc kdy chybí reflexe času. Jedinec má problém s motorikou. Často se mluví o narušení harmoničnosti pohybů jemné a hrubé motoriky. Dítě nedokáže sedět vyučovací hodinu v klidu. Jedním s projevů jsou především neúčelné a nadbytečné pohyby. Hrají si s věcmi, pohybují se bez ohledu na okolí a situaci. Děti jsou neklidné, roztržitě a roztěkané. Dalším z poznávacích vlastností uvádíme špatné porozumění vlastním pocitům, často tyto děti mají nižší sebevědomí a vysokou míru vztahovačnosti. Časté jsou poté noční děsy, deprese, úzkosti a neuznávání autorit (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Mohou se projevit ale také jiné příznaky, jako je konfliktnost, nespolehlivost a zvýšená podrážděnost. Na vznik poruchy má vliv více faktorů, mezi které můžeme zařadit především genetické aspekty. ADHD se většinou nevyskytuje osamoceně. Uvádí se, že veliké procento dětí s hyperkinetickou poruchou trpí další psychickou poruchou. Jako příklad uvádíme například specifickou poruchu učení, jako je dyskalkulie (porucha matematických

schopností), dyslexie (porucha čtení), dysgrafie (porucha psaní) atd. Podstatné na ADHD je, že není specificky zaměřena, ale ovlivňuje celkově veškeré chování a hraje zásadní roli v rozhodovacím procesu. Ohledně přístupu je třeba volit strategie, které pomohou eliminovat nedostatky pozornosti a impulzivitu. Důležité je nekonfliktní prostředí, podněty pro zapamatování, motivace a spíše kratší úkoly. Při úpravě poruch učení je obzvláště nutné dodržet čas určený činnosti, protože vytváříme podmíněný reflex v rámci připravenosti mozku na práci. Po námaze mozku je nutno odpočinutí, jinak si dotyčný najde jinou cestu, která je mnohdy rušivá (Drtlíková, 2007).

DEPRIVACE

Tyto děti mají projevy jako je zvracení, bolesti břicha atp. Děti jsou velice silným poutem vázány na rodinu a prostředí, které rodina utváří. Je zde velice těžké snášení odloučení právě od rodiny (Jucovičová, Žáčková, 2014). Tyto děti jsou ve škole mnohdy neúspěšní.

3.1.1 Důsledky adaptačních potíží

Adaptační problémy s sebou nesou spoustu důsledků. Jedním z nich je například lhaní. Lhaní je jednou z nejčastějších poruch asociálních. Jedná se v podstatě o malé, ale nezanedbatelné porušování normy. Rozeznáváme lež nepravou (konfabulaci), která je tak typická pro předškolní věk, kdy se dítě seznamuje s okolním světem a pro něho neznámé nepochopitelné skutečnosti se mohou ztotožňovat s bájnými představami. O pravou lež se jedná v případě, je-li jedinec schopen rozlišit skutečnost, omyl od vědomého záměru a vzpomínku od výplodu vlastní fantazie. U lhaní se musíme koukat na to, proč to dítě dělá. Nemůžeme přehlížet důvody. Dítě může mít větší problém a tím na sebe upozorňuje. Další možností je také to, že chce mít obdiv u ostatních a myslí si, že si lhaním buduje oblíbenost.

Vážným a nejčastějším důsledkem je záškoláctví. Záškoláctví můžeme jednoduše popsat jako chození za školu (Kusák, Dařílek, 2002). Záškoláctví řadíme mezi asociální poruchy chování. Tohoto činu se dopouštějí jedinci, kteří buď neplní, nebo nejsou schopni plnit svoje školní povinnosti a dostávají se tak ve škole do stresových situací a osobně tím trpí, nebo mají strach z potrestání od rodičů. Může to být také skupina dětí, kterou škola nebaví, a hledají si náhradní činnost.

Agrese má negativní vliv na vývoj osobnosti, vztahy s rodinou či kamarády. U dětí se může objevovat zejména při plnění obtížných požadavků. Tím může vznikat frustrace, která má za následek agresivní chování jedince. Dle Kusáka a Dařilka (2002) rozlišujeme různé druhy agrese. Jedním z typů je agrese, kterou můžeme považovat za nástroj k dosažení cíle. Tento typ nazýváme jako instrumentální. Psychické ublížení nazýváme verbální agresi. Dále rozlišujeme reaktivní a fyzickou agresi. Reaktivní popisujeme jako krátkodobou reakci, která se projevuje velice nepřiměřeným vztekem, jehož následkem je nepromyšlená reakce. Fyzická agrese je ohrožování jedince s použitím nástrojů či jiných prostředků.

Třetí kapitola se zabývá pojmem adaptace. Vysvětluje samotný pojem a dále problémy v procesu a příčiny a následné důsledky těchto problémů. V kapitole jsou zmíněny některé poruchy, které plynou z problémů v adaptaci.

4 VÝZNAM RODINY A ŠKOLY PŘI ADAPTACI DÍTĚTE NA ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

Je velice důležité, jaký vztah je mezi rodinou a školou a také, jak spolu tyto dvě samostatné jednotky fungují dohromady. Na výchovu dítěte působí rodina, škola i prostředí. Spolupráce je velice důležitá a nemůžeme ji podceňovat. Nedílnou součástí spolupráce je komunikace mezi školou a rodinou. To v praxi znamená, že musí učitel komunikovat s rodiči a naopak. Ne vždy je to jednoduché, ale pokud se obě strany budou snažit, spolupráce bude o to jednodušší. Je důležitá informovanost rodičů od školy v případech nabízení možností, poskytování podpory a také například seznámení s cíli a prostředky. Rodinné prostředí znamená pro dítě místo, kde se může cítit v pohodlí a bezpečí. V rodině začíná primární socializace, která dále navazuje na socializaci ve školním zařízení. Žák získává zkušenosti, učí se novým sociálním rolím a učí se zvládat nejrůznější situace. Pozitivní přístup rodiny je velmi dobrým a důležitým faktorem při zvládnutí školní docházky (Vágnerová, 2001).

4.1 Škola

„Výchova je cílevědomé, záměrné, systematické, plánovité a všestranné působení na jedince tak, aby byl schopen plnit společenské úkoly v osobním životě“ (Jůzl, 2010, s. 16).

4.1.1 Mateřská škola

Typ zařízení, které plynule navazuje na výchovu dětí v rodině. Mateřskou školu navštěvují děti ve věku od 3 do 6 let. Mateřská škola má za úkol připravit dítě na následný vstup do školy základní. U tohoto typu školského zařízení mluvíme o nepovinné školní docházce. Podle Šmelové (2006) má mateřská škola za úkol hned několik věcí. Mezi jednu z funkcí můžeme zařadit funkci socializační. Dítě si osvojuje hodnoty, na kterých je stavěna společnost. Pečovatelská funkce má za úkol dětem zajistit péči ale zároveň je má i péči naučit.

Další funkcí, která vytváří předpoklady pro vzdělávání a lehčí zařazení ve společnosti je funkce integrační.

Mateřské školy se dle zákona řídí podle rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Tento program nám říká, že mateřské školy mají za úkol doplňovat výchovu rodinnou, mají zajistit péči. Mají také obohacovat program dítěte. Dalším důležitým a významným úkolem je vytvářet předpoklady pro úspěšné zvládnání následné školní docházky. Program uvádí také cíle předškolního vzdělávání, kompetence atp.

4.1.2 Základní škola

Základní škola poskytuje základní vzdělávání, které je rozděleno do dvou stupňů. První stupeň můžeme rozlišit jako 1. - 5. třída a druhý stupeň začíná šestou třídou a končí devátou. Na prvním stupni se děti mají naučit základním požadavkům. Mají se naučit psát, číst a počítat. Pro úspěšné osvojení těchto dovedností hraje významnou roli poznávací, smyslové a pohybové vnímání. Pro zvládnutí je důležitá dostatečná úroveň zvládnutí ve všech oblastech (Vágnerová, 2001).

Psaní můžeme vnímat jako významnou dovednost, která jedince doprovází celý život. V první třídě, kdy začínáme, si dítě osvojuje písmenka a spojování do slov, později do vět. Dítě při psaní obvykle říká písmena nahlas. Zde můžeme přijít i na problémy, které jsou spojování s logopedií. Špatná nejen výslovnost ale také psaná forma. Správně držení tužky se dítě učí už v mateřské škole (Beníšková, 2007).

Čtení je jedna z nejzákladnějších dovedností. Po osvojení dovednosti se dítě může soustředit na pochopení textu a slov. Pravidelné procvičování je nedílnou součástí procesu. Čím dříve se dítě naučí číst, tím dříve bude chápat smysl toho, co čte. Počítání rozvíjí chápání a logiku. Dítě v první třídě se učí čísla nejen psát ale také chápat význam. Zprvu děti používají prsty či počítadlo. V matematice dítě využívá dovednost čtení i psaní (Beníšková, 2007).

Vágnerová (2001) tvrdí, že nástup do školy je pro dítě velice důležitým a především novým mezníkem v životě. Dalo by se říci, že i prvním větším krokem. Dítě s nástupem do školy získává novou sociální roli. Roli žáka.

Podle zákona se všechny školy řídí vzdělávacím programem, ve kterém jsou zahrnuty cíle, metody a obsah vzdělávání. Tento program je dostupný pro všechny a každý zájemce do něj

může nahlédnout. Je pravidlem, že tento dokument bývá umístován na dostupném místě právě kvůli přístupnosti.

4.1.3 Učitel a jeho působení

Učitel má za úkol děti vychovávat a vzdělávat. Výchovou rozumíme rozvíjení zájmů či schopností a vzdělávání chápeme jako zprostředkování dovedností a vědomostí. Učitel má na svědomí komplexní rozvoj, a tedy je velice důležité, aby bylo dbáno na spolupráci s jeho žáky. Učitel má vnímat žáka jako bytost, která prochází proměnou. Má ho vnímat jako člověka, který má právo na svůj názor. Učitel má být sám schopen změny. Má být tolerantní a být si vědom toho, že ve škole je profesionál. Učitel má být také tvořivý, ale má se také spolupodílet se žáky na tvorbě hodin. Má rozumět tématům pro rozvoj a také tyto témata umět rozpoznat v praxi (Vališová, Kasíková, 2007).

4.2 Rodina

Rodinu chápeme jako primární a základní sociální skupinu, která je nezastupitelná a dítěti poskytuje možnost vlastního sebe rozvoje. Rodinu spojují zážitky, vztahy ale také společná budoucnost. Rodina poskytuje zázemí a možnost, někam patřit a být někde doma. V socializačním procesu má rodina největší význam. Rodina, jejíž hodnoty a normy dítě přijímá. Rodiče jsou pro dítě vzorem, kterým se snaží být. V úplné rodině dítě přijímá oba rodiče jako svoje vzory. Osvojuje si role mužského ale i ženského chování. Toto chování ovšem přijímá i s negativními nedostatky, které se pak těžko odstraňují. Naučené způsoby chování dítě používá v komunikaci ve společnosti. Špatné rodinné zázemí ohrožuje dobrý vývoj dítěte jako osobnosti a může později dojít k nejrůznějším problémům. Bude se později projevovat strach či agrese. Rozpad rodiny znamená pro dítě velice negativní zkušenost, která je pro něj velice traumatizující a může se projevovat ve více oblastech (Vágnerová, 2005).

Nástup do školy je pro dítě velice těžký a složitý. Mění se režim, kterému se musí přizpůsobit i rodina. Nastává doba, kdy je důležitá odpovědnost. Už ráno musí prvňáček zvládat čas tak, aby stihl v pořádku dojít do školy včas. Dítě musí být pořádně odpočínuté, nachystané. Po návratu ze školy nastávají povinnosti, které jsou se školou spjaté, jako jsou domácí úkoly či učení na další den. Rodiče by měli mít dostatečnou trpělivost. Až přehnaně vysoké nároky mohou negativně ovlivnit prospěch, ale hlavně mohou mít za důsledek špatný

přístup ke škole. Rodiče by měli dítě pozitivně motivovat a v případě neúspěchu dítě utvrdit v tom, že se nic neděje a vše se zlepšilo. Dítě je důležité chválit i za drobnosti. Prvňáček si musí být jistý, že má oporu v rodičích (Rabušicová, 2004).

4.3 Formy spolupráce

Informovanost je základ správné spolupráce a správným fungováním rodiny a školy. Rodiče mají právo na to, být informováni o svém dítěti ale škola má také nárok na to, znát podrobnosti o žákovi. Spolupráce by měla být založena na rovnocenném vztahu. Rodiče mají možnost se obrátit na pracovníky školy, kteří zajišťují prevenci a pomoc. Na každé škole by měl působit školní výchovný poradce nebo psycholog. Kraus (2008) vyzdvihuje důležitost této pověřené osoby, která zastává sociálně – výchovnou činnost. Práce pověřené osoby se vyznačuje podporou a schopností naslouchat. Ve svém jednání by měl vystupovat jako rovnocenný. S rodiči by měl spolupracovat a měl by umět řešit problémy.

4.3.1 Písemné sdělení rodičům

Hovoříme o vzkazech od učitele, které jsou určeny pro rodiče. V těchto vzkazech učitel popisuje chování dítěte. Je zde také probírán prospěch žáka. V tomto případě se nejedná o negativní zprávy. Jedná se o realistické vzkazy. Důležitá je zde i motivace, která je přebírána z pozitivního hodnocení žáka. Rodiče mají možnost na toto sdělení reagovat.

4.3.2 Rada školy

Tato rada se podle školského zákona č.561/2004 Sb. má možnost podílet na správě školy. Členové mohou být například zletilí studenti, zákonní zástupci žáků či pracovníci školy. Členové jsou voleni zřizovatelem školy, zákonnými zástupci nezletilých žáků atp. Členové mají právo nahlédnout do dokumentace školy. Mohou se také vyjadřovat k chodu školy, ke vzdělávacímu programu a mohou také například schvalovat pravidla pro hodnocení.

4.3.3 Třídní schůzky

Jedná se o nejčastější způsob komunikace mezi rodičem a školou. Většinou jsou školou pořádány čtyři schůzky do roka pro rodiče, aby měli dostatečnou možnost získat informace a přehled o prospěchu a chování žáka. Rodiče jsou zde také informováni o akcích školy či

dostávají doplňující informace. Mnozí rodiče považují účast jako povinnost ale mnozí také naopak.

4.3.4 Účast rodičů ve výuce

Jedna z možností, kdy rodič může vidět, jak probíhá vše, co se výuky týče, je účast rodiče ve výuce. Rodič sleduje, jak vyučování probíhá, kde má dítě mezery a na co se má lépe připravit. Po skončení výuky může rodič sdělit námitky, problémy či všelijaké připomínky ale také pochvaly. Někteří rodiče zájem o tuto možnost být ve výuce velice kladně přijímají a někteří zase naopak. Školy na toto mají také dvojí názor. Některé školy nemají tento zásah zvenčí rádi už jen kvůli tomu, že to může být zásah ve výuce a některé tuto možnost ochotně přijímají (Trnková, 2004).

Rodina a škola jsou pro dítě velice důležité v životě. Kapitola nám popisuje samotné pojmy zvlášť a dále kapitola nastiňuje spolupráci rodiny a školy. Pro dítě je velice důležité, aby byla spolupráce kvalitní. Jsou zde popsány možnosti spolupráce, jako je například účast rodičů ve výuce, rada školy atd. Současně je v kapitole stručně popsán pojem základní a mateřská škola.

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ RESPONDENTŮ, JEJIŽ DÍTĚ NAVŠTĚVUJE PRVNÍ TŘÍDU ZÁKLADNÍ ŠKOLY

V praktické části méj bakalářské práce jsem použila kvantitativní metodu. Kvantitativní výzkum jsem si vybrala především z důvodu získání informací od velkého počtu dotazovaných. Nástrojem výzkumu byl dotazník, který byl určen rodičům žáků v první třídě základní školy. Značnou výhodou dotazníku bylo rychlé získání informací od velkého počtu dotazovaných. Dotazník obsahoval celkem 17 otázek. Některé byly otevřené, některé uzavřené. U každé otázky se vybírala pouze jedna možnost odpovědi. Vyplněné dotazníky jsem rozebrala, výsledky zaznamenala, a s odbornou literaturou později vyvodila závěr.

5.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem je zmapování schopnosti adaptace žáků na školní prostředí z pohledu rodičů dětí první třídy základní školy. Problematika ukazuje zvládání školních úkolů a práce, začlenění se v kolektivu a následná spokojenost dítěte ve školním prostředí. S tím úzce souvisí výzkumné hypotézy a hlavní výzkumná otázka.

Hlavní výzkumná otázka

- Jaké jsou adaptační schopnosti žáků prvních tříd?

Hypotézy

- Odklad školní docházky je četnější u chlapců než u děvčat.
- Více jak polovina dětí ze zkoumaného souboru zvládá adaptaci na školní prostředí bez problémů
- Více jak polovina zkoumaných dětí využívá družinu každý den.

5.2 Metodologie

Pro účely této práce jsem se rozhodla pro dotazníkové šetření. Kvantitativní výzkum jsem si vybrala za účelem získání co možná nejvíce informací. Výzkum vychází z dedukce od obecného ke konkrétnímu. Co nejvíce informací mi pomohlo, abych výsledky mohla alespoň

trochu zobecnit. Jako metodu pro sbírání informací jsem zvolila dotazník, který obsahoval dohromady sedmnáct otázek – viz příloha PI. Z teorie jsou dedukovány hypotézy, které jsou následně ověřovány. Dotazníkové šetření umožňuje od jednoho respondenta získat poměrně velké množství odpovědí na otázky. Získané odpovědi lze relativně jednoduše a rychle zpracovat. Nevýhoda dotazníku spočívá v tom, že nemůžeme jít příliš do hloubky. Struktura otázek by měla být jasná a stručná aby respondent mohl dobře odpovědět. Výzkumným vzorkem je 102 jedinců.

5.3 Popis výzkumného souboru

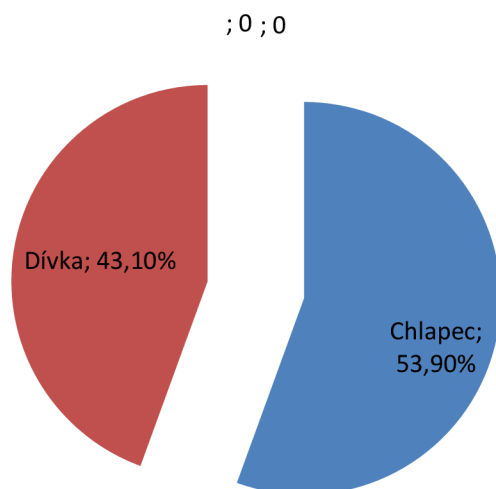
Výzkum jsem prováděla dohromady ve čtyřech třídách prvního ročníku. Dotazníky byly anonymní a byly rozdány rodičům. Dotazník byl vlastní konstrukce, obsahoval otázky otevřené i uzavřené. Více bylo použito otázek s možností vybrat z dané varianty. Dotazníky nám pomohly určit pohled rodičů na adaptaci. U rodičů nebyl kladen důraz na věk ani vzdělání. Kritérium tedy bylo pouze jedno a to, že dotazovaný musí být rodič zkoumaného vzorku. Celkový počet otázek byl sedmnáct. Dotazníky pro rodiče byly rozdány skrze děti. Počet rozdaných dotazníků pro rodiče činil 102. Dotazníků jsem zpět dostala plný počet. Návratnost tedy byla 100%. Pro analýzu bylo použito 102 dotazníků. Všechny vyhovovaly.

5.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníky byly zkontrolovány a ve všech případech byly dotazníky vyhovující. Na každém byly vždy vyplněny všechny otázky. Dotazníky jsem spočítala a sledovala četnost odpovědí. Získané výsledky jsem graficky zpracovala do grafů.

Otázka č. 1: Pohlaví dítěte

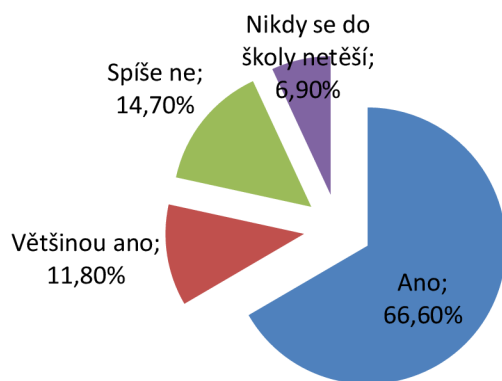
Z celkového počtu 102 dětí bylo 58 chlapců a 44 dívek.

Graf č. 1. Pohlaví dítěte

Otázka č. 2: Navštěvuje Vaše dítě rádo školu?

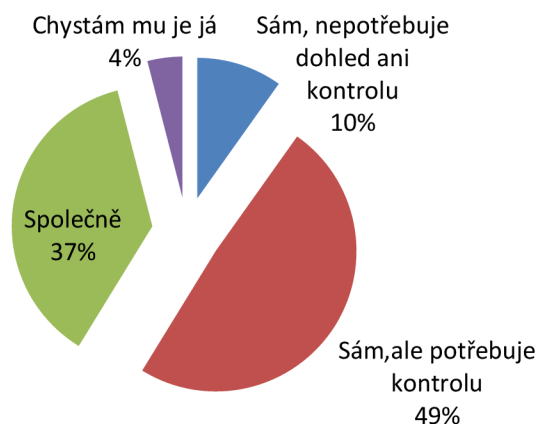
68 dětí ze 102 rádo navštěvuje školu. Můžeme říct, že více jak polovina dětí se do školy těší. Většinou bylo ano, ale rodiče také připouští, že se dítě do školy spíše netěší, celkem 15. Možnou odpověď, že se dítě do školy nikdy netěší, zadrželo 7 rodičů z celkových 102 dotazovaných.

Graf č. 2. Přístup dítěte ke škole

Otázka č. 3: Kdo chystá Vašemu dítěti pomůcky do školy?

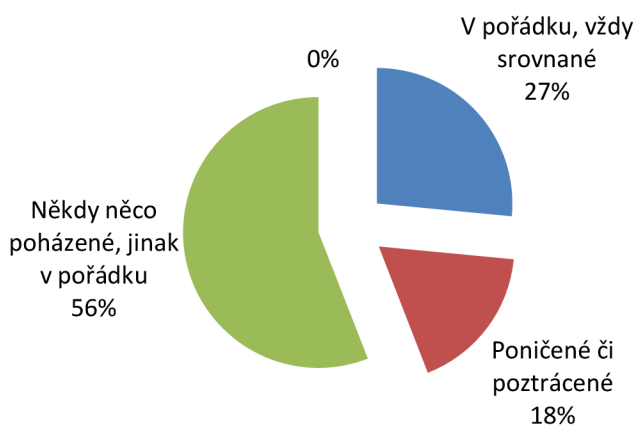
Povinnost připravit se na vyučování, můžeme brát sice jako povinnost žáka, ale 50 rodičů uvedlo, že radši dítě kontroluje, aby bylo vše v pořádku. 38 respondentů v dotazníku zakroužkovalo odpověď, že chystají věci společně. Pouze 4 rodiče chystají dětem pomůcky. Z grafu vyplývá, že raději pomohou, aby bylo vše dobře připraveno. Dítě je vedeno k samostatnosti chystání věcí pouze menšinou. Ideální možnost je, že po splnění přichází kontrola.

Graf č. 3. Chystání školních pomůcek

Otázka č. 4: V Jakém stavu má Vaše dítě pomůcky do školy?

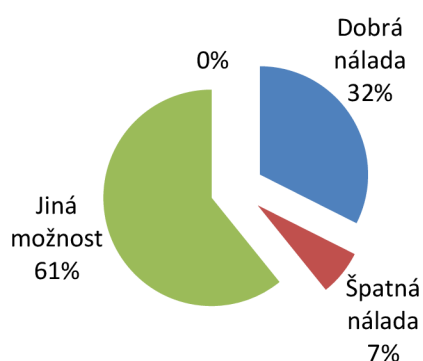
Z grafu vyplývá, že největší procento dětí, má věci více méně v pořádku. Občas něco přeházené ale nic nechybí a pomůcky nejsou poškozeny. 18 rodičů uvedlo, že věci nejsou v dobrém stavu. Věci jsou poničené či poztrácené.

Graf č. 4. Kvalita věci do školy

Otázka č. 5: Jaká nálada panuje po návratu dítěte ze školy?

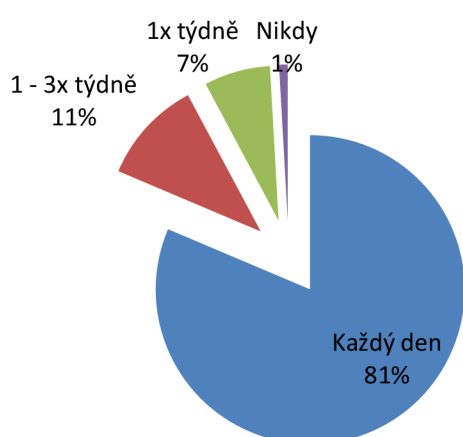
Nejvíce rodičů využilo jinou možnost, tudíž využili možnost, doplnit vlastní odpověď. Doplnili, že neví jaká je nálada po příchodu dítěte ze školy, z důvodu, že nejsou doma. Toto potvrdilo 45 rodičů. Druhá nejpočetnější odpověď byla, že nálada je dobrá a 32%. 17 rodičů využilo opět možnost své odpovědi, že dítě má náladu něco mezi, občas špatnou, občas dobrou. Špatná nálada panuje u dětí velmi málo.

Graf č. 5. Nálada dětí po návratu ze školy

Otázka č. 6: Jak často si povídáte s dítětem o tom, jak probíhal den ve škole?

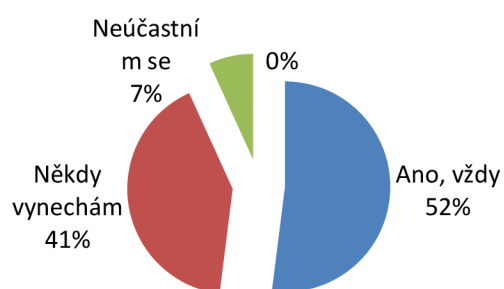
Převážná většina hovoří s dítětem o školním dni každý den. Celkem 83 dětí sděluje zážitky každý den. Odpověď nikdy označil za správnou pouze jeden rodič. Z analýzy výsledků lze vyhodnotit, že rodiče si s dětmi povídají o tom, jaký měli den. Není dobré dítě do rozhovoru nutit. Rodiče jsou pro dítě osobou, které se mohou svěřit. Více jak 99% dětí tuto možnost, svěřit se, využívá.

Graf č. 6. Komunikace rodičů s dětmi

Otázka č. 7: Účastníte se třídních schůzek?

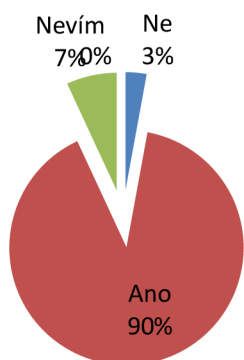
Pravidelnou účast na třídních schůzkách potvrdilo 53 rodičů. Možnost, že někdy vynechají, zvolilo 42 rodičů. Může to být podle potřeby. 7 osob uvedlo, že se neúčastní. Z odpovědí je jasné, že většina má zájem o vzdělání a jsou aktivní v tom, být informováni. Na třídních schůzkách rodič dostává informace o žákovi, jak funguje, jaký má prospěch či jaké má problémy. Pokud rodiče nemají dostatečnou motivaci k tomu, se o žákovi informovat, může to vést k tomu, že dítě nebude mít dostatečnou motivaci se snažit, když nevidí zájem rodiče.

Graf č. 7. Účast rodičů na třídních schůzkách

Otázka č. 8: Má dítě ve škole, či třídě kamarády?

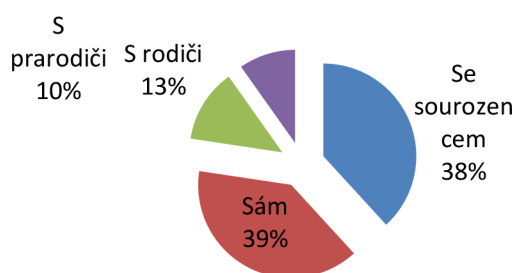
90% rodičů uvedlo odpověď ano, že má dítě kamarády. 7 rodičů zakroužkovalo odpověď, že neví a pouze 3 rodiče uvedli, že dítě kamarády nemá. Graf ukazuje, že kamarádi jsou ve většině případů. Dítě nastupuje do školy i s kamarády ze školky, popřípadě si je tvoří postupně. Když má dítě ve škole někoho, s kým si rozumí, dítě se do školy těší mnohem více.

Graf č. 8. Přátelství mezi spolužáky

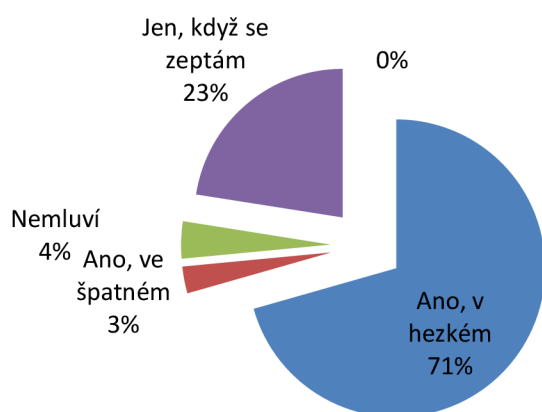
Otázka č. 9: Jak se žák dostává do školy?

U otevřené otázky byla odpověď, že se žák dostává sám, kterou využilo 40 rodičů srovnatelná s odpovědí, že dítě chodí se sourozencem. Tuto odpověď napsalo 39 respondentů. Další odpovědi byly také velice vyrovnané. Některé děti se dostávají do školy s rodiči, jiné s prarodiči. U této otázky se opakovaly pouze tyto 4 odpovědi. Z těchto odpovědí vyplývá, že děti jsou samostatnější. Možná to je způsobeno tím, že dotazníky byly rozdány na vesnici, kde není takové nebezpečí.

Graf č. 9. Způsob dostání se do školy

Otázka č. 10: Mluví dítě doma o výuce a o učitelích?

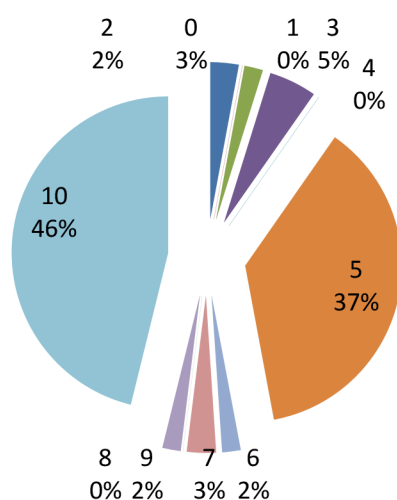
Graf č. 10. Komunikace o učitelích a výuce

72 rodičů uvedlo, že dítě mluví doma o učitelích a výuce pouze v hezkém. To, že dítě doma mluví, ale ve špatném se ukázalo ve 3 případech. Velké množství, 23 rodičů, odpovědělo, že mluví, až když se ho někdo zeptá. Možnost, že nemluví, využilo pouze málo

dotazovaných. Tyto odpovědi, nám ukazují, že děti mají učitele rády a i doma myslí na to, co se ve škole dělo. To, že dítě nemluví o učitelích či výuce, může mít za důvod více věcí. Nevíme, zda nesděljuje pocity, protože nejsou dobré, nebo že není zvyklý své pocity sdělovat.

Otázka č. 11: Jak byste ohodnotil/a spolupráci s učiteli na stupnici?

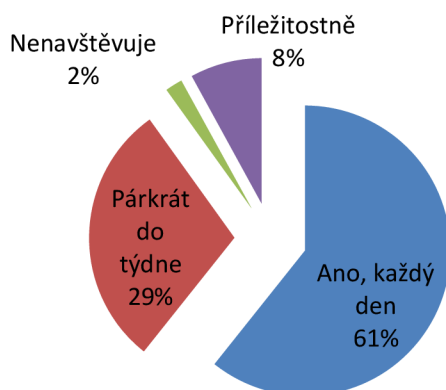
Nejvíce dotazovaných zakroužkovalo na stupnici číslo 10, což značí nejlepší možnou odpověď. Toto číslo činilo 46%. Žádnou spolupráci, tedy 0, vybralo pouze málo dotazovaných. Z celkových 102 dotazovaných tuto odpověď vybrali 3 respondenti. Nevíme, zda zájem je nulový ze strany rodičů anebo ze strany pedagogů. Průměr a prostředek stupnice zakroužkovalo 38 rodičů. Celkově více rodičů se přiklání na stupnici od 5- ti nahoru. Z toho vyplývá, že spolupráce učitelů a rodičů je na velmi dobré úrovni.

Graf č. 11. Spolupráce učitelů s rodiči

Otázka č. 12: Navštěvuje Vaše dítě školní družinu?

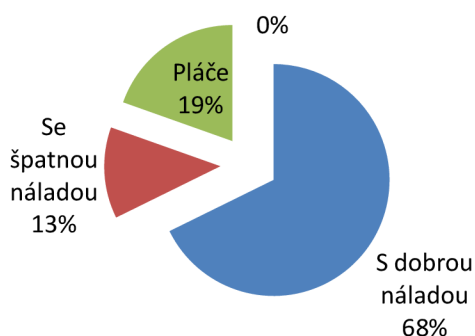
Zaznamenané odpovědi ukazují, že většina dětí navštěvuje školní družinu. 62 rodičů uvedlo, že každý den a 30 rodičů uvedlo odpověď párkrát do týdne. Jen menšina dětí nenavštěvuje školní družinu vůbec nebo ji navštěvuje pouze příležitostně. Školní družina má pro děti velmi velký vliv na rozvoj adaptace. Dítě se zde setkává s ostatními spolužáky a učí se komunikovat v kolektivu, učí se přijímat autority ostatních spolužáků. Velmi důležitý je zde proces navozování vztah s ostatními. Družina doplňuje působení školy.

Graf č. 12. Návštěvnost školní družiny

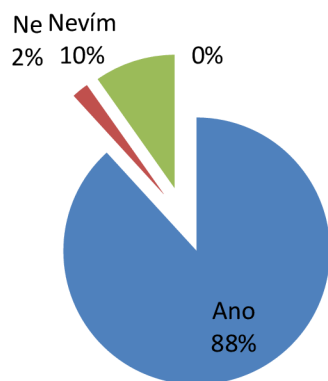
Otázka č. 13: S jakou náladou chodí Vaše dítě do školy?

Z uvedených odpovědí otevřené otázky můžeme vyvodit závěr, že nadpoloviční většina chodí do školy s dobrou náladou. Děti, co pláčou, se našlo 20 a se špatnou náladou školu navštěvuje 13 žáků. Dle Vágnerové (2001) motivaci ovlivňuje rodina. Říká, že rodičům záleží spíše na vzdělání a prospěchu. Pokud to je ovšem naopak, že rodičům nezáleží na prospěchu žáka, dítě nebude do školy nadšené. Dítě, které je úspěšné, se do školy těší a naopak. Ti, co úspěšní nejsou, nemají motivaci k práci, a tudíž se do školy netěší.

Graf č. 13. Nálada, která panuje před školou

Otázka č. 14: Myslíte si, že dítě důvěřuje učitelům ve škole?

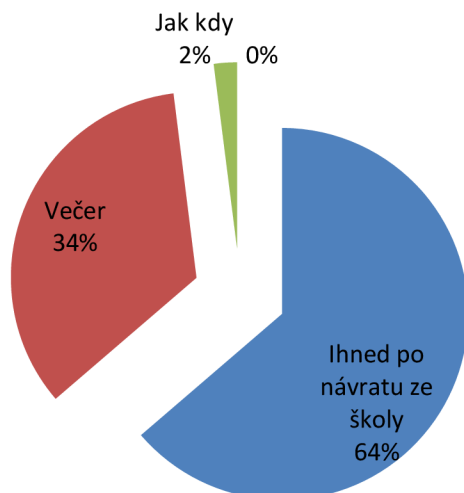

Graf č. 14. Důvěra k učitelům

Z grafu vyplývá, že 88% dětí důvěřuje učitelům. Tuto odpověď zvolilo 90 rodičů. Odpověď, že žáci nedůvěřují, jsem zaznamenala u 2 dotazníků. 10 rodičů neví.

Otázka č. 15: Kdy dítě dělá domácí úkoly?

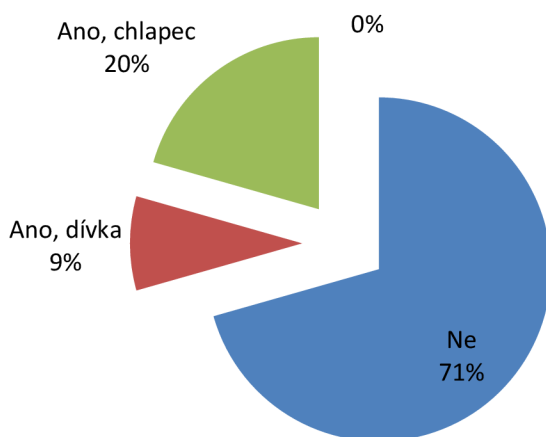
Možnost, že dítě dělá úkoly ihned po návratu ze školy, připouští 65 rodičů. Počet 35 uvádí, že úkoly se dělají večer. 2% nám ukazují, že děti dělají úkoly jak kdy. Touto odpovědí rozumíme, že někdy večer, někdy odpoledne. Není pevně vyhrazena doba.

Graf č. 15. Domácí úkoly

Otázka č. 16: Mělo Vaše dítě odklad školní docházky?

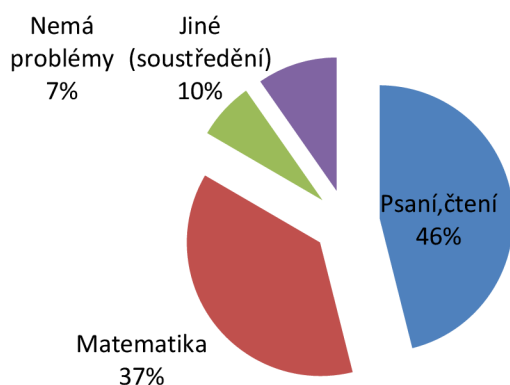
Nejvíce rodičů potvrdilo možnost, že dítě odklad nemělo. Tuto možnost zvolilo 65 rodičů. Když rodiče zadrželi jinou odpověď, tak menší procento se objevovalo u odpovědi, že odklad mělo a jedná se o dívku. 21 rodičů uvedlo, že odklad měl chlapec.

Graf č. 16. Odklad školní docházky

Otázka č. 17: Co dělá Vašemu dítěti ve škole největší problémy?

U této otázky si rodiče mohli zvolit odpověď předem danou, ale také mohli napsat svoji vlastní odpověď. Tuto možnost využilo 10 rodičů a všech 10 napsalo, že dětem dělá největší problém soustředit se. Jiná volná odpověď zde nebyla. Nejčastěji se opakovala odpověď, že největší problém dělá psaní a čtení. To, že dítě nemá problémy zvolilo 7 rodičů. Matematiku potvrdilo 38 rodičů.

Graf č. 17. Problémy ve škole

Vyhodnocení hypotéz

Dotazník nám potvrdil, že adaptace dětí je z pohledu rodičů na dobré úrovni. Adaptační schopnosti jsou dostačující. Děti proces zahájen školní docházky zvládají bez sebevětších problémů. Ukazuje nám to spoustu odpovědí. Děti rádi navštěvují školu. Téměř 67% dětí chodí do školy rádo. Dále nám hypotézu potvrzuje otázka 8, která se týká, kamarádství ve škole. 90% rodičů uvedlo, že má dítě ve škole kamarády.

U každé otázky jsem vyhodnocovala její odpověď, avšak ráda bych stručněji vyhodnotila dotazníkového šetření jako celek.

- *Více jak polovina zkoumaných dětí využívá školní družinu každý den.*

Školní družinu každý den navštěvuje 61% dětí, tedy 62 dětí. Zaobírala se tím otázka číslo 12. Příležitostně družinu navštěvuje 8 dětí, což znamená 8%. Družinu nikdy nenavštěvují 2 děti ze 102 dotazovaných. Z 100% jsou to pouhá 2%, která do školní družiny nechodí. Možnost využívat družinu párkrát týdně využívá 30%, tedy 30 dětí. Volba navštěvovat školní družinu je individuální a je na každém, zda ji bude nebo nebude navštěvovat. Rozhodnutí musí udělat rodič, ale záleží zde i na dítěti, zda chce nebo nechce do družiny chodit. Spoustu rodičů tuto možnost družiny využívá, aby nebylo dítě samo doma, když je v práci. Spoustu dětí ji navštěvuje z důvodu navozování vztahů a trávení čas s kamarády. Hypotéza číslo 1 byla potvrzena.

- *Odklad školní docházky je četnější u chlapců než u děvčat.*

Pravdivost či naopak nepravdivost hypotézy ukazuje otázka číslo 16, kdy jsem se ptala na odklad školní docházky. Odklad mělo celkem 30 dětí a z toho bylo pouze 9 děvčat a zbytek chlapců. Z celkového počtu 30 dětí mělo odklad 21 chlapců, tedy 70% chlapců. Počet dívek s odkladem můžeme vyčíslit jako 30%. Děti bez odkladu bylo celkem 72. Z tohoto počtu bylo 37 chlapců a 35 děvčat. 51% chlapců bylo bez odkladu a dívek bez odkladu bylo 49%. Rozdíl v celkovém počtu dívek a chlapců byl 14. Hypotéza číslo 2 nebyla potvrzena. V celkovém množství bylo chlapců s odkladem 49% a dívek 51%. Rozdíl byl velice malý, ale přesto nám otázka ukazuje, že spíše chlapci jsou připraveni na vstup do školy bez odkladu školní docházky.

- *Více jak polovina dětí ze zkoumaného souboru zvládá adaptaci na školní prostředí bez problémů.*

Úspěšnou adaptaci ovlivňuje více faktorů. Může to být například motivace či spokojenost. Tuto hypotézu jsem mohla rozebrat z více otázek v dotazníku. Ukazuje nám to otázka č. 3 a to především z toho důvodu, že vidíme to, že dítě je vedeno k samostatnosti a pomůcky si chystá sám. Z 49% potřebuje kontrolu, ale je veden k tomu, že si pomůcky nachystá. Ukazuje nám to také otázka o náladě, když dítě vrátí ze školy. Když je rodič doma, tvrdí, že panuje dobrá nálada. Špatná se objevuje pouze u sedmi žáků. Spolupráce školy s rodinou je velice důležitá v procesu adaptace a na to se zaměřuje otázka číslo 12, kdy měl rodič na stupnici zakroužkovat stupeň spolupráce. Hodnoty se nejvíce pohybovaly v průměru a nadprůměru. Nejvíce se objevovala možnost nejvyšší, číslo 10. Tuto možnost využilo 46% rodičů. To, že pouhá 3% vybralo možnost nulové spolupráce, ukazuje souhru mezi školou a rodičem, což je v procesu důležité. Otázka číslo 17 nám poukázala na to, že děti první třídy mají problémy s učivem či se soustředěností. Děti, které problém nemají, je menšina. Hypotéza byla i přes jednu negativní odpověď potvrzena.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak děti zvládají proces adaptace z pohledu rodičů. Při vyhodnocování dotazníku jsem zjistila i důležité informace, které v procesu adaptace značně napomáhají. Je to například to, že dítě ve velké míře důvěřuje učitelům a doma o nich sděluje informace. Je to také fakt, že si dítě mezi spolužáky nachází kamarády. Dalším poznatkem, že se rodič zajímá o dítě a prospěch, nacházíme v otázce číslo 7, kdy jsem se ptala na účast na třídních schůzkách. Většina rodičů chodí pravidelně, někteří občas vynechají. Zjištěné výsledky jsou velice na dobré úrovni.

ZÁVĚR

Tématem mojí bakalářské práce byla adaptace dětí na školní prostředí a schopnost úspěšně zvládat požadavky, které plynou z nároků školního vzdělávání. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, zda jsou žáci schopni adaptace na školní prostředí bez problémů při nástupu do první třídy. Práce upozorňuje na prostředí, které je pro školáka důležité a díky prostředí mu proces adaptace jde lépe. Problematika se opírala o školní zralost. Bakalářská práce je možným přínosem pro rodiče prvňáčků, rodiče dětí předškolního věku a také pro učitele prvních tříd.

V teoretické části jsem se zaměřila na osobnost dítěte předškolního a mladšího školního věku. Rozebírala jsem pojmy adaptace, školní připravenost a zralost na školu. V závěru teoretické části jsem popsala význam rodiny a vzájemnou interakci mezi školou a rodinou. Dále jsem uvedla formy jejich spolupráce.

Praktická část byla realizována pomocí dotazníkového šetření. Tato část byla realizována pomocí sedmnácti otázek. Tyto otázky vyplnilo 102 rodičů. Výzkum byl prováděn ve čtyřech různých školách v první třídě. Cílem výzkumu bylo potvrdit nebo naopak vyvrátit výzkumné předpoklady. Dotazníky byly rozdány rodičům žáků, kteří navštěvují první třídy základních škol. Výzkumné šetření probíhalo anonymně. Zjištěná data jsem analyzovala, konfrontovala a vyvodila závěry pomocí odborné literatury.

Školní vzdělávání představuje široký okruh požadovaných vědomostí, které si každý prvňáček musí osvojit. Rodiče by měli chápat dostatečně rozvíjet dítě. Nástupem do první třídy žák prokazuje svoji připravenost na školu. Ukazuje schopnost přijímat nové role. Požadavky, které s sebou nese školní výuka, jsou nezanedbatelné. Rodiče by měli dítěti připravit takové podmínky, aby vše probíhalo bez problémů. Měli by pečlivě mapovat oblast školní připravenosti a zralosti. Děti je důležité vést k odpovědnosti a samostatnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ALLEN, K. E., MAROTZ, L. R. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-055-0.
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost*. Brno: Computer press, 2010. ISBN 978-80-251-2569-4.
- BENÍŠKOVÁ, T. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada, 2007. ISBN 80-247-1906-1.
- ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.
- DRTLÍKOVÁ, I. *Hyperaktivní dítě*. Praha: Galén, 2007. ISBN 978-80-7262-447-8.
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Je naše dítě zralé na vstup do školy?* Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.
- JŮZL, M. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KROPÁČKOVÁ, J. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-359-8.
- KUSÁK, P., DAŘÍLEK, P. *Pedagogická psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0294-7.
- KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4856-6.
- KUTÁLKOVÁ, D. *První třídou bez problémů: jak si usnadnit výuku, čtení, psaní a počítání*. Praha: Makropulus, 2000. ISBN 80-86003-36-1.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5.
- MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-011-86.
- MÍČEK, L. *Duševní hygiena*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
- MONATOVÁ, L. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-86-9.
- PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B. *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0691-0.

- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
- RABUŠICOVÁ, M., ŠEDOVIÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČICHÁČEK, V. *Škola a /verus/ rodina*, Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-85931-32-x.
- RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (online)
Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/318/> [cit. 2021-04-05].
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6.
- SPÁČILOVÁ, H. *Pedagogická diagnostika v primární škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2264-0.
- SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, S., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-566-0.
- ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1373-6.
- VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. A KOL. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0181-8.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VÍZDAL, F. *Základy psychologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2009.
- Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Praha: Tiskárna ministerstva vnitra, 2008. [cit. 2021-04-05]. Dostupný z <http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>.

PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK PRO RODIČE

Vážení rodiče,

Jmenuji se Veronika Veselá a jsem studentka třetího ročníku sociální pedagogiky v Hradci Králové. Tento rok píši bakalářskou práci a jako téma jsem si zvolila „Adaptace žáků první třídy základních škol“. Dostali jste dotazník, týkající se začlenění dětí do školy. A to začlenění z Vašeho pohledu. Prosím Vás o anonymní vyplnění tohoto dotazníku. Byla bych ráda, když byste odpověděli podle pravdy a snažili se odpovědět na všechny otázky. Vybírejte prosím vždy jen jednu odpověď. Výsledky dotazníku budou anonymní.

Předem Vám děkuji za Váš věnovaný čas.

Veronika Veselá

1, Pohlaví Vašeho dítěte

A, chlapec

B, dívka

2, Navštěvuje Vaše dítě rádo školu?

A, ano

B, většinou ano

C, spíše ne

D, nikdy se do školy netěší

3, Kdo chystá Vašemu dítěti pomůcky do školy?

A, sám, nepotřebuje dohled ani kontrolu

B, sám, ale potřebuje kontrolu

C, společně

D, chystám mu je já

4, V jakém stavu má Vaše dítě pomůcky do školy?

A, v pořádku, vždy srovnané

B, poničené či poztrácené

C, někdy něco poházené, jinak v pořádku

- 5, Jaká nálada panuje po návratu dítěte ze školy?
- A, dobrá nálada
 - B, špatná nálada
 - C, jiná (doplňte)
- 6, Jak často si povídáte s dítětem o tom, jak probíhal den ve škole?
- A, každý den
 - B, 1 – 3x týdně
 - C, 1x týdně
 - D, nikdy
- 7, Účastníte se třídních schůzek?
- A, ano, vždy
 - B, někdy vynechám
 - C, neúčastním se
- 8, Má dítě ve škole, či třídě kamarády?
- A, ano
 - B, ne
 - C, nevím
- 9, Jak se žák dostává do školy?
-
- 10, Mluví doma dítě o výuce a učitelích?
- A, ano, v hezkém
 - A, ano, ve špatném
 - C, nemluví
 - D, jen když se zeptám
- 11, Jak byste ohodnotil/a spolupráci s učiteli na stupnici? (10 nejlepší, 0 žádná)
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
- 12, Navštěvuje Vaše dítě školní družinu?
- A, ano, každý den
 - B, párkrát do týdne
 - C, nenavštěvuje
 - D, příležitostně
- 13, S jakou náladou chodí Vaše dítě do školy?
-

14, Myslíte si, že dítě důvěřuje učitelům ve škole?

A, ano

B, ne

C, nevím

15, Kdy Vaše dítě dělá domácí úkoly?

A, hned po návratu ze školy

B, večer

C, jak kdy

16, Mělo Vaše dítě odklad školní docházky?

A, ne

B, ano, dívka

C, ano chlapec

17, Co dělá dítěti ve škole největší problémy?

A, psaní, čtení

B, matematika

C, nemá problémy

D, jiné (uveďte)

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1. Pohlaví dítěte
- Graf č. 2. Přístup dítěte ke škole
- Graf č. 3. Chystání školních pomůcek
- Graf č. 4. Kvalita věci do školy
- Graf č. 5. Nálada dětí po návratu ze školy
- Graf č. 6. Komunikace rodičů s dětmi
- Graf č. 7. Účast rodičů na třídních schůzkách
- Graf č. 8. Přátelství mezi spolužáky
- Graf č. 9. Způsob dostání se do školy
- Graf č. 10. Komunikace o učitelích a výuce
- Graf č. 11. Spolupráce učitelů s rodiči
- Graf č. 12. Návštěvnost školní družiny
- Graf č. 13. Nálada, která panuje před školou
- Graf č. 14. Důvěra k učitelům
- Graf č. 15. Domácí úkoly
- Graf č. 16. Odklad školní docházky
- Graf č. 17. Problémy ve škole